

csatok, a papírládákban pont kétszer annyi műszem legyen, ahány pucér majom, egyezzen a nadrágok, mellények és sipkák száma, ne maradjon felesleg, ne legyen selejt, ürüljenek ki a zsákok és a papírládák, egyenesedjenek ki a mutatók a faliorán, a gondunkat viselők látogatásaik végén tartsák magasba mutatóujjukat, mint egy felkiáltójelet, dicsérjenek meg, mondjanak biztató szavakat, szeressenek, szeressenek, csak rázom a babacsörgőt, ölelgetem a majmocskát, szolgálgom az aranyos kis szőrmajmot, kétszáz női harisnyatartó tizenöt deka párizsi.

HAVASRÉTI JÓZSEF

Az orgonbox

„A fejembe száll mostanában az idegen szenvedés...” (K. Gy.)

1.

Egy napon Winter professzor megállította Verát a kórház folyosóján. Orgonterápia, zúgta hatalmas hangján a férfi, és közelebb húzódott. Vera hátralépett. Winter dohányfüsttől és borotvaszesztől szaglott, ráadásul majdnem két méter magas volt. Onnan pislogott alá, viselkedése egyszerre volt lenéző és kihívó. Toronynézés, gondolta Vera. Orgonterápia? Winter elmagyarázta, és amit Vera hallott, nem volt valami meggyőző. Teljesen veszélytelen, folytatta Winter, nem kockáztatnak semmit. Másrészt nem kerül semmibe. Csak hát... nálunk ez kuzuzslás. Lényegében egy szekrényről van szó.

No, jöjjön. Winter szobájában foglaltak helyet. Az iroda szűkös és elhanyagolt volt, egy heverő, egy vízköves mosdó, íróasztal kislámpával és írógéppel, két szék, egy üveges szekrény, telezsúfolva aktákkal. Az aktákban rémmesék nyöszörögtek. Az egyik széken Winter utcai ruhája lógott. A zakó és a nadrág fölött, az ingre hajítva atlétatrikó hevert. Winter megragadta az egész kupacot, és az ágyra dobta. Szétgurult pénzermék csörögtek. No, üljön már le, mondta. Vera leült, rövid szoknyája felcsúszott. Winter a lábait leste. Ha tudom, hogy itt kötök ki, hosszabb szoknyát veszek fel, gondolta a nő. Winter közelebb húzódott, Vera gyomra összeugrott, de nem történt semmi. A férfi tollat és papírlapot szedett elő, és rajzolni kezdett.

Olyan, mint egy szekrény, mondta újból.

Winter odatolta a papírt. A „készülék” nem szekrényre, inkább kerti árnyékszékre emlékeztetett. Vagy régmódi jégszekrényre, persze jégtömbök nélkül. Lent keskeny pad húzódott, egy ember éppen elfért benne. A rajz részletesen ábrázolta a réteges oldalfalat, a megfelelő fém- és deszkalapokat. Mindig a fém legyen belül, mondta Winter.

2.

Fábián istenáldotta tehetség volt, verseskötetek tucatjait ontotta, és minthogy számos nyelven beszélt, valamint teljesen megbízhatónak tartották (bár, akinek nőügyei vannak, az sohasem teljesen megbízható, gondolta Winter), állandóan külföldi utakra küldték, melyekre felesége, Ica is elkíserte. Hajdan elegáns, mostanra kissé roskatag budai villájukat a kommunizmusban is megtarthatták, baloldali múltjuk még a háború előtt kezdődött, és Fábián a háború után a rendszer üdvöskéje lett; sokan irigyelték, sokan inkább gyűlölték ezért. Aztán következett néhány tűrhető év, amikor egyszerűen csak dolgozhatott. Ica tudta, hogy férje valójában közönséges kegyenc, aki azért kedvelt személy a hatalom előtt, mert távol tartja magát a politikától. Még arról sem ír, amiről lehetne, gondolták. Egyébként tehetsége mostanra elvékonyodott, jóval egészségének elvékonyodása előtt; versei és tanulmányai évek óta csak színes ömlengések voltak – de az olvasók imádták.

Ez volt az érem egyik oldala. A másik oldalt kevesen ismerték. Fábián lelkét sav marta foltként torzította el a betegség tudata, melynek jelentkezésére, úgy érezte, soha, semmivel nem szolgált rá. Az arca is más lett, ránézésre még csinos maradt, de a figyelmes és kitartó szemlélő láthatta, hogy *valami eltörött, félrefordult, megbicsaklott benne*. Fábián mindig úgy hitte, örökké, vagy legalábbis nagyon sokáig fog élni, töretlen alkotóerővel, és ami fontosabb, töretlen férfierővel.

Most az idővel fizet mindenért.

3.

Ica megszokta már férje nőügyeit, de most, hogy Fábián állapota válságossá vált, és a tetejébe még ez a Vera is felbukkant, az asszony úgy érezte, sodródik csak az eseményekkel, és magára maradt. Ez volt az első eset, hogy Fábián (bár ez csak komédia volt talán) a válás gondolatáig is eljutott. Mindenesetre látszott, hogy ez az új nő, ez más lesz, mint a többiek, akiket a férje szinte csak mellékesen, menet közben, szinte figyelmetlenségéből ketytyintett meg, amerre járt éppen, és ahol akadt egy zug, ahová félrehúzódhattak. És most Vera. Mivel foghatta meg a férjét? Helyes kis szókének látszott, a lábai rövidek, de szépek, a mellei vidáman rezgő, étellel teli cickók, gondolta irigyen, de az arcán semmi különös, olyan, mint a holdvilág, vagy még inkább, mint a lángos. Igaz, ahogy öltözik, meg ahogy sminkeli magát, az eléggé kihívó, de hát manapság mindegyik fiatal nő ilyen. Biztos lelkiznek, gondolta. Ő mindig végighallgatta férjét, még nőügyek-

ben is, sőt tanácsokat is adott, gyakran igen okosan és előrelátón, amiket a férfi többnyire meg is fogadott. Igen, Fábiánnak egy hibája van (bár, ha úgy vesszük, ez is erény, ezt a pártban is így gondolhatják, gondolta fanyarul), hogy túlságosan is szófogadó. Mint egy gyerek. Ez az engedelmesség összefügghetett azzal is, hogy Fábián belül... üres volt. Buborék, amit most, egyéb hűján, pattanásig feszít a félelem. Talán ebben tud segíteni ez az új nő – talán erről beszélgetnek. Ica maga is rettegett a haláltól, és azt is tudta, hogy ő képtelen lenne feltörni azt a pánccelt, mellyel férje a halál gondolatától elszigetelte magát.

4.

A Fábián-villát nagyrészt eltakarták az udvarban álló fák. A feljáró végében, a garázként szolgáló bodega előtt a költő autója parkolt. Nemrégén érkeztek haza a városból. A csengetés után valaki elhúzta az egyik fenti ablakban a függönyt, de az utcáról nem látszott, ki az. Idősebb asszony sietett le a terasz lépcsőjén. A nő magas szárú, fűzős vászoncipőt hordott, mint a kismamák, és köpenyt. A házvezetőnő. Míg az asszony leért a kerti úton, újból elhúzódott a függöny az ablakban, és látni lehetett, hogy a költő felesége áll ott. A házvezetőnő beengedte őket, majd bezárta mögöttük a kaput.

Látszott, hogy a fűnyírást leszámítva a parkot nem gondozzák. A szomszédok elől elvadult sövénykerítés zárta el a kilátást, orgona- és mogyoróbokrok mindenhol, a garázs mellett előregedett vadkörtefa, a villa előtt néhány diófa állt. Nyugodt helynek látszik, legalább nem keltünk feltűnést azzal a vacakkal, gondolta Vera. A teraszt díszes korlát vette körül, a korlát oszlopain, mohos kőserlegekben valami húsos növény tenyészett. A kerti bútorokat még nem rakták ki, a terasz kövén száraz gallyak és pár szem tavalyi dió. A barnaköpenyes asszony előreengedte őket, bent, az előtérben pedig a költő felesége állt. Sötétzöld kosztűmöt viselt, a zöld szín kiemelte az asszony fémesen csillogó haját. A kosztűm alatt a blúz erősen kivágott volt, látni lehetett a *bőséges, leomló* melleket.

Vénasszonyemlők, gondolta Vera.

De az ápolts külső csak leplezte az asszony fáradtságát. Szemei alatt mályvaszín karikák, cigarettát tartó keze remegett, és amikor megpillantotta őket, a teste úgy mozdult meg, mint aki toporzékolni készül. Aztán csak sóhajtott, hosszan, mint aki az idegroham szélén egyensúlyoz, de tekintettel a körülményekre, erőt vesz magán. Hm, nem tudja eldönteni, hogy nagyságos asszonyt játszon, féltékeny vetélytársat, vagy aggódó feleséget, gondolta Vera. De miért „játsszon”? A nő érzelmei minden bizonnyal valódiak voltak, szívből szerette a férjét, a szeretők ellenére is kitartott mellette, és persze féltékeny is volt; nagyságos asszonynak meg tényleg nagyságos asszony: villa, házvezetőnő, autó, híres férj, minden évben nyugati nyaralás. Vera ismerte ezt a fajtát.

Winter az orgonládáról magyarázott. Mérete, funkciója, leírása, meg hogy milyen anyagok kelljenek hozzá. Azt, hogy ki fog tartózkodni benne, és hogy miért, meg se említették, a beszélgetés személytelen és szakszerű hangnemben zajlott, mint egy üzleti tárgyalás. Fábián felesége és Vera időnként egymásra pillantottak, tudták, hogy ők ketten, persze külön-külön, egymásról mintegy mit se tud-

va, meg fogják győzni a költőt, aki az emeleten pihent pillanatnyilag, hogy használja az orgonládát. És hogy higgyen benne. Ez a legfontosabb. A költő nem vett részt a beszélgetésen, egyrészt fájdalmai voltak, másrészt arra, hogy beálljon a felesége és a szeretője közé, ebbe a veszélyes erőterbe, képtelennek érezte magát.

Ki fogja ezt megépíteni, töprengett Winter. Kiderült, hogy a házvezetőnő férje alkalmas lenne a feladatra, nagyon ügyes ember, és megbízható. Ráadásul tud szerezni egy furgont, amivel ideszállíthatják a méretre vágott faanyagot, meg a béléshez szükséges fémlemezeket. Itt nyugalom van, a szomszédok diszkrétek, ha pedig mégis kérdezősködnének, majd azt mondják, hogy a garázst javítják. És a garázsban nyugodtan dolgozhatnak, van hely bőven, van egy gyalupad is bent, az autót majd a feljárón hagyják. Az udvaron kell összerakni, különben oda kell cipelni, ahol majd használják, jegyezte meg Vera.

– Kedvesem, *én* nem fogom használni – jelentette ki a költő felesége.

Winter elfojtott egy mosolyt. Megnézhetnénk a kertet, mondta. Felszedelőzködtek. Az udvaron a garázs felé tartottak, elhaladtak az épület fala mellett, és az autófeljárónál megálltak. A ház mögött van hely?, kérdezte Winter. A feleség vállat vont. Ő nem jár arra. Áthaladtak a garázs és a villa közötti keskeny szakaszon, és az épület mögött megálltak. Itt pár méter széles, elvadult füves térség húzódott, a végén sövénykerítéssel. A kerítést befonta a szulák. A nap éppen odasütött, a hely barátságosnak és a világtól védettnek látszott. Itt jó lesz, mondta az asszony. Máshol árnyék van. A teraszra meg mégsem tehetjük, fűzte hozzá.

5.

A készülék ajtajára fejmagasságban kis szellőzőablakot vágtak. Az ablakon be-
merészkedtek a rovarok, néha egy-egy fülbemászó tűnt fel, a költő verejtékes
arcán legyek futkostak. Olvasott a keskeny ablak *belövellő fényében*, igaz, az illem-
helyen is mindig olvasott, külön polc állt bent a ponyvaregényeknek és a *Színházi
Élet* régi számainak, amiket lapozgatni szokott beleinek ürítése közben. Most,
hogy az orgonláda mélyén töltött el naponta néhány órát, először, maga se tud-
va, miért, a vécében tárolt ponyvákat vitte ki a kertbe, de aztán rájött, hogy vol-
taképpen mindegy, bármi megteszi unaloműzőnek, ettől kezdve olvasott itt min-
dent, komoly regényeket, irodalmi lapokat, a pályatársak éppen aktuális
förmedvényeit vagy valami érdekesnek tűnő történelmi munkát.

Sőt, egy idő után néhány verset is megírt, a *paradicsomi elmece*nd tökéletessé-
gében, az orgonláda alján. Az „orgonbox-ciklus”, nos, erre biztos emlékezni fog-
nak, gondolta, csendesesen kuncogva önmagán. Megszerette az orgonládát, bár
először szenvedett a hőségtől, meg az unalomtól. Néha sakkozni próbált, önma-
gával, a babszemnyi csontfigurákkal terhelt sakktablát hol ide, hol oda forgatva.
A ruhái a lába mellett, az orgonbox alján heverték; az arcáról és a hónaljából ve-
rejték csorgott, le a mellkasán, át a dús szőrzeten, aztán végig a hasán, a combja
belső felén, el a hímvestzője mellett, majd beszívódott az immár egyre nyirko-
sabb párnába, amit felesége gondosan az ülésre terített. Néha nők jutottak eszé-
be, többnyire a holdarcú nő, de mások is; néha merevedése támadt, amit a gyó-
gyulás biztos jelének tekintett.

Tényleg használnak beteg testének a kozmikus sugarak? Néha úgy érezte, igen, néha úgy érezte, nem. Minthogy mozdulni alig tudott a szűkös, csak-*állócel-lányi* térben, immár befelé figyelt, arra a meghatározhatatlan valamire, amit a test fájdalmas burka vesz körül, és amit léleknek neveznek. Egy darabig vizsgálta ezt a lelket, figyelte ezt a különös entitást, amit még nem látott soha senki, hacsak az okkult médiumok, meg a sámánok nem, és ami minden bölcs tanítás és néprajzi adat ellenére valószínűleg megismerhetetlen.

Pszichoanalízis, ugyan már. A költő több művét olvasta Freudnak, így jól ismerte a pszichoanalízist, de ez csak irodalom volt számára, divathullámként söpört el felette. Freud materialista volt, amit ő léleknek nevezett, afféle szerv volt csupán, rejtélyesebb és megfoghatatlanabb persze, mint a máj vagy a szív, de akkor is csak egy szerv. Egy láthatatlan tartály. Persze, ő maga is materialista volt, de most, az orgonbox homályában ülve, az egyre erősödő melegben, mégis érdekelni kezdte, hogy mi van ott belül, akár a tobozmirigy környékén, akár a szívben, akár a szív alatt, vagy eloszolva, egyenletesen, a test összes részeiben, bárhol, ahol meghúzódhat a lélek, vagy tanyát verhetnek a lélekszikrák.

Aztán arra gondolt, hogy ez nem érdekli őt.

Egyszerűen csak... élni szeretne. Mégis, megnyugtató volt, egyedül ülni bent. Néha elszundikált, máskor iszapos félálomban merengett, hol csecsemőnek érezve magát, a langyos anyaméhben, hol a sötét óceánárkok kutatójának, aki gubónyi tengeralattjárón ereszkedik alá; hol pedig odúlakónak, erdei lénynek, aki nyirkos ürege mélyén nyugalmat és védettséget élvez.

Sötétség, nedvesség, burok.

The Dark Side of the Womb.

Csak egy dolog nem ötlött fel benne sohasem: hogy az orgonládában ülve megszaladt vele az idő, a koporsójában van már.